

**The Day the Revolution began.
Rethinking the Meaning of Jesus' Crucifixion**
Tom Wright
HarperOne, 2016
440 sider

Anmeldt af Christian Højgaard Jensen

N.T. Wright er af nogle beskrevet som vores generations mest profilerede evangelikale teolog. Og når han i denne bog tager et fundamentalt opgør med den reformatoriske forsoningslære »penal substitution«, skaber det selvsagt røre i den evangelikale andedam. »Penal substitution« er kort beskrevet den forsoningslære, ifølge hvilken Kristus bytter plads med synderen og tager Guds straf på vegne af synderen. Wright kritiserer den underliggende forudsætning, at Gud skulle være vred og skal tilfredsstilles ved et uskyldigt offer. Det bygger på en hedensk forestilling om Gud og er desuden individualistisk og verdensfornægtende. Løsningen er ifølge Wright at gentænke forsoningen i lyset af det bibelske narrativ fra skabelse til den nye jord og dermed genfinde Gud som den kærlige frelser, og ikke mindst menneskets plads i Guds verden.

Denne gentænkning udvikler Wright over fire dele af bogen. I første del af bogen (kapitel 1-3) beskriver Wright kort-

fattet den historiske udvikling af forsoningslæren over Anselm, reformatorerne, oplysningstiden og til nutiden. Reformatorerne kritiseres, fordi de ikke tog et endeligt opgør med den middelalderlige, hedenske tanke om Gud som en vred tyrann, selvom de dog fremhævede Guds kærlighed (32). Problemet er ifølge Wright, at denne teologi stiller spørgsmålstegn ved Guds karakter og holdning til vold. Derefter gennemgår Wright den nytestamentlige kontekst for forståelsen af Jesu korsdød, herunder den græsk-romerske tanke om en »nobel død«, den jødiske forventning om en Messias og Det Nye Testaments egen forståelse af eskatologi og menneskelighed; to elementer, der ifølge Wright er afgørende for at placere forsoningen korrekt i det bibelske narrativ.

I anden del af bogen (kapitel 4-7) tager Wright fat på den gammeltestamentlige baggrund for forsoningen. »Covenant of vocation« introduceres som et bibelsk alternativ til den klassiske forståelse af

menneskets pligt til at leve moralsk (76). »Covenant of vocation« udspringer af menneskets identitet som gudsbillede og som et kongeligt præsteskab, der medierer mellem Gud og verden. Synd er dybest set afgudsdyrkelse, hvor mennesket afviger fra dets identitet som forvalter til fordel for afguderne, og døden (= »eksil«) følger som en naturlig konsekvens (86). På Det Nye Testaments tid var der ifølge Wright en forventning om et nyt exodus, hvor synden skulle tilgives, eksilet ophøre, Gud tage bolig blandt sit folk, og Israel genetableres som et kongeligt præsteskab.

Tredje del af bogen (kapitel 8-13) er en gennemgang af centrale nytestamentlige skrifers forståelse af betydningen af Jesu korsdød. Først beskrives dog den moderne, vestlige kristendoms problem som platoniseret eskatologi, moraliseret antropologi og paganiseret soteriologi (147). Modsat lærer Det Nye Testamente ifølge Wright, at Guds rige skulle komme til jord for at genoprette menneskeheden som et kongeligt præsteskab, ved at Jesus døde en stedfortrædende død for verdens synd. Dernæst argumenterer Wright for, at forsoningstanken springer ud af evangelierne som en påskefortælling om Gud, der bliver menneske og viser sin trofaste kærlighed kulminerende på korset (193). Wright definerer sin forsoningslære som »representative substitution«, nemlig at én går i stedet for de mange (210). Ifølge Wright er det snarere en historie, der udfoldes og udfordrer, end et dogme, der udvikles systematisk. Fra kapitel 11 kredser Wright sig ind på Paulus ved at udfolde teologien i Galaterbrevet, Korintherbrevene, Filipperbrevet og Kolossenserbrev-

vet. Det går som en rød tråd gennem brevene, at målet for Paulus ikke er himlen, men en befrielse af menneskeheden til oprettelse af et kongeligt præsteskab på jord (228). Galaterbrevet handler heller ikke om, hvordan man bliver frelst, men om den enhed, der er konstitueret mellem jøder og hedninger som konsekvens af Jesu sejr over magterne (234). Kapitel 12-13 handler specifikt om Romerbrevet, der ifølge Wright ikke skal læses som systematisk teologi, men som Paulus' beskrivelse af det nye exodus (266). Klimaks i Romerbrevet er kapitel 5-8, og de første kapitler, herunder de kompakte vers i 3,21-27 skal læses i lyset af Rom 5-8 snarere end omvendt. Det omdiskuterede Rom 7 beskriver ifølge Wright Israels historie som et personificeret »jeg«, nemlig Israels historie som en gentagelse af Adams synd (283). Gud brugte loven til at samle verdens synd på ét sted, nemlig Kristus, og i Kristus blev synden straffet, det vil sige ikke Kristus selv, men synden i Kristus. Wright argumenterer for, at Rom 3 skal læses i lyset af pagt og kult med den konsekvens, at »Guds retfærdighed« skal forstås som Guds troskab mod pagten og ikke som en mekanisk, guddommelig overførsel af Guds retfærdighed til mennesket (303). I Rom 3,24-26 er Jesus det »sonedække« (*hilastērion*), hvor renselsen af verdens synd finder sted, og i analogi med den gammeltestamentlige offer-tænkning etableres der her et mødested mellem Gud og mennesker i Kristus (333). Og i lighed med de gammeltestamentlige offertekster er der ikke tale om, at offerdyret bliver udsat for Guds vrede, men

at dets blod bruges som renselsesmiddel (329).

I bogens sidste del (kapitel 14-15) udmaler Wright den logiske konsekvens af denne forståelse af forsoningen. På baggrund af en kort beskrivelse af missions-tænkningen siden 1600-tallet argumenterer Wright for, at mission skal forankres i forsoningens sejr og tilgivelse, hvilket rummer både en ydmyghed (tilgivelsen) og en optimisme (sejren) (364). Mission står i korsets tegn, både hvad angår sejren over magterne og lidelsen, der følger med mission. Med denne optimistiske og realistiske forståelse af mission kan Wright til sidst applicere nutidens problemstillinger, der grupperes under de klassiske fristelser penge, magt og sex (393).

Wright skriver fremragende og har konstrueret bogen sådan, at Jesu korsdød bliver et mysterium, der skal opklares. Det hænger sammen med hans eksegetiske, narrative tilgang til Bibelen, hvor selv Paulus' tunge udredninger ifølge Wright skal læses som kompakte narrativer. Wright beskriver selv sin målgruppe som »followers of Jesus«, men også som teologer, prædikanter og »puzzled onlookers« (417). Det er en bred målgruppe, og min vurdering er, at den egner sig bedst til teologisk kyndige, herunder skeptikere.

Det er meget positivt at læse en fremstilling af forsoningslæren, der tager udgangspunkt i Det Gamle Testamente som et afgørende referencepunkt for de nytestamentlige forfattere. Wright ser en stor kontinuitet mellem Det Nye Testamente og Det Gamle Testamente og kalder Kristus for klimaks af den gammeltestamentlige udvælgelse (312). Også hans

indgående kendskab til den gammeltestamentlige pagt-, tempel- og offertologi er en styrke ved bogen, som når han for eksempel fremhæver Kristus som det tempel, hvor Gud og verden mødes.

Wrights narrative tilgang er dog til tider på bekostning af detaileksegesen. Det er absolut en svaghed, at Wright for eksempel undgår at komme ind på Gal 3,11-12 og 5,3, der er kernetekster i diskussionen om »penal substitution«. At »jeg'et« i Rom 7 skulle være et personificeret Israel under loven virker også mere som et postulat end som udtryk for en grundig eksegesi. Overordnet er det en stor svaghed ved bogen, at Wright karikerer »penal substitution« og moderne, vestlig kristendom. Det giver bogen et mere sensationelt skær end berettiget. Wright er ikke den første til at understrege Guds kærlighed som grundlag for forsoningen. I sit forsøg på at undgå »penal substitution« virker det til, at Wright undgår at drage nogle logiske konklusioner: Hvis »forbandelsen« i Gal 3 er den deuteronomistiske forbandelse, det vil sige eksilet udvirket af Gud (240), er det så ikke netop Guds forbandelse, som Jesus går ind under på korset? I så fald er Wright tættere på »penal substitution«, end han giver udtryk for.

Trods uklarhederne er bogen bestemt læseværdig og giver en stærk udfordring til at tænke mere optimistisk om korsets betydning i dag og tage alvorligt, at en ny virkelighed blev skabt på korset. Og så rummer bogen en udfordring til at gentænke trinitetslæren, for Wright peger efter min mening på et meget alvorligt problem, nemlig megen forkyndelses skelnen mellem den vrede Gud og den kærlige Je-

sus. Vi har måske brug for, med Wrights ord, at vende tilbage til en »proto-trinitarisk« forståelse af, at det er Gud selv, der hænger på korset (289).